

Journal Iranian Political Sociology

Vol. 6, No. 7, Mehr 2022

<https://dx.doi.org/10.30510/psi.2022.295892.2012>

Sociological Study the Effect of Reference Groups on Social Capital (Case Study: Students of Talented High Schools in Tehran City in Academic)

Abstract

Today, the reference group on student capital has been considered by many researchers. One of the components that has been affected by reference groups is social capital. This study was conducted with the aim of sociological study of the effect of reference groups on students' social capital. The research method is quantitative and survey and the statistical population is all high school students in gifted high schools in Tehran (7800 students) of which 366 people were selected using Cochran's formula and multi-stage cluster sampling method as a statistical sample. . Data collection tool also includes a researcher-made questionnaire and the data were analyzed using SPSS software and descriptive and inferential statistics. According to the findings, the amount of social capital of students is at a moderate level, and the most important reference groups for students have been groups of national artists and athletes, and classmates. Inferential findings also show that there is a significant relationship between reference groups and students' social capital and a total of 43% of the variance of social capital is predicted by reference groups.

Keywords: social capital, reference groups, gifted students, social participation, social trust, social interactions

ماهنامه علمی (مقاله علمی- پژوهشی) جامعه شناسی سیاسی ایران، سال پنجم، شماره هفتم، مهر ۱۴۰۱، صص ۳۴۶-۳۲۶

<https://dx.doi.org/10.30510/psi.2022.295892.2012>

بررسی جامعه شناختی تأثیر گروه های مرجع بر سرمایه اجتماعی (مورد مطالعه: دانش آموزان دوره متوسطه مدارس تیزهوشان شهر تهران)

مریم مزینانی^۱

زهرا حضرتی صومعه^۲

مجید کاشانی^۳

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۱۱/۲۰

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۰۴/۱۸

چکیده

امروزه گروه مرجع بر سرمایه دانش آموزان مورد توجه بسیاری از محققین قرار گرفته است. یکی از مولفه هایی که تحت تاثیر گروه های مرجع قرار گرفته است سرمایه اجتماعی می باشد این تحقیق با هدف بررسی جامعه شناختی تأثیر گروه های مرجع بر سرمایه اجتماعی دانش آموزان انجام پذیرفته است. روش تحقیق از نوع کمی و پیمایش بوده و جامعه آماری تمامی دانش آموزان دوره متوسطه مدارس تیزهوشان تهران (۷۸۰۰ دانش آموز) می باشد که تعداد ۳۶۶ نفر از آنان با استفاده از فرمول کوکران و روش نمونه گیری خوشه ای چندمرحله ای به عنوان نمونه آماری انتخاب شدند. ابزار گردآوری داده ها نیز شامل پرسشنامه محقق ساخته می باشد و داده ها نیز با استفاده از نرم افزار SPSS و آمار توصیفی و استنباطی تجزیه و تحلیل شده اند. طبق یافته ها میزان سرمایه اجتماعی دانش آموزان در سطح متوسطی قرار دارد و مهمترین گروه های مرجع دانش آموزان نیز گروه های هنرمندان و ورزشکاران ملی و همکلاسی ها بوده اند. یافته های استنباطی نیز نشان می دهند که رابطه معنی داری بین گروه های مرجع و سرمایه اجتماعی دانش آموزان وجود داشته و در مجموع ۴۳ درصد از واریانس سرمایه اجتماعی توسط گروه های مرجع پیش بینی می گردد.

کلید واژه ها: سرمایه اجتماعی، گروه های مرجع، مشارکت اجتماعی، اعتماد اجتماعی، روابط متقابل اجتماعی

دانشجوی دکتری تخصصی جامعه شناسی، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.

mary_mazinani@yahoo.com

دکتری جامعه شناسی، عضو هیئت علمی، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران. (نویسنده مسئول)

hazrati14@yahoo.com

دکتری جامعه شناسی، عضو هیئت علمی، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.

fahmm@yahoo.com

انسان موجودی اجتماعی و اعمال و رفتارهای او متأثر از ارزش ها، هنجارها و قوانین گروه است. انسان بدون تعلق به گروه احساس امنیت نمی کند. آدلر علاقه اجتماعی را در انسان امری ذاتی می داند و معتقد است که انسان از بدو تولد در درون شبکه ای از روابط اجتماعی پیچیده و متقابل قرار می گیرد و شکل گیری شخصیت او در اثر همین ارتباطات متقابل است. رفتار اجتماعی در خلاء صورت نمی گیرد و شدیداً وابسته به این است که دیگران از آن رفتار چه برداشتی می کنند. از جمله این دیگران گروه های مرجع هستند. این گروه های مرجع برای قشرهای خاصی از جمله دانش آموزان که در دوره آموزش و پرورش و جامعه پذیری هستند بسیار مهم می باشند. در فرایند شکل گیری رفتار، نگرش و کنش دانش آموزان در جامعه، عوامل متعددی نقش دارند؛ از جمله مهمترین آنها می تواند افراد یا گروه های مرجع باشند که مبنا و معیار داور و ارزیابی کار کنش گران اجتماعی قرار می گیرند. (سانگ^۱، ۲۰۱۵: ۱۲۳) در تعریفی دیگر می توان گفت که «گروه های مرجع شامل اشخاص و یا گروه هایی می باشند که افراد برای تصمیم گیری و ارزیابی رفتار و نگرش هایشان به آنها اتکا دارند» (رادمهر، ۱۳۹۰: ۱۹). بدین ترتیب سرمایه اجتماعی همزمان دو نقش «انسجام دهنده» واحدهای اجتماعی و «تسهیل کننده» مناسبات میان آنها را بازی می کند (رنانی، ۱۳۹۲: ۱۴۱).

بنابراین با توجه به تأثیر گذاری سرمایه اجتماعی بر میزان پیشرفت تحصیلی دانش آموزان و بر بسیاری دیگر از حوزه ها می توان گفت که سنجش عوامل موثر بر سرمایه اجتماعی دانش آموزان به عنوان مسئله ای اساسی مطرح می باشد که در این میان نقش گروه های مرجع (نظیر گروه های معلمان، همسالان، اولیای مدرسه، ورزشکاران ملی، هنرمندان، روحانیت و خانواده و...) در میزان سرمایه اجتماعی دانش آموزان به ویژه دانش آموزان مدارس تیزهوشان که عموماً از افراد نخبه و با معدل تحصیلی بالا هستند و هزینه های بیشتری صرف آموزش آنها می گردد از اهمیت ویژه تری برخوردار است. از سوی دیگر دانش آموزانی که به دلیل شرایط اجتماعی و مقتضیات سنی و شخصیتی آمادگی بیشتری برای تأثیرپذیری از گروه های مرجع را دارند و در جستجوی هویتی جدید هستند و می خواهند با پشت سر گذاشتن دوران کودکی به استقلال شخصیتی و کسب هویت اجتماعی جدیدی دست یابند، بستر تغییر دیدگاهها و نگرش های خود را دارند و نسبت به گروه های مرجع انعطاف پذیرترند و تأثیر گذاری گروه های مرجع بر میزان سرمایه اجتماعی آنان می تواند به عنوان مسئله ای اساسی مد نظر قرار گیرد. همچنین در صورت انتخاب گروه های مرجع نامناسب آسیب های جدی دانش آموزان را تهدید می نماید. از جمله اینکه دانش آموزان ممکن است به مصرف مواد مخدر، روابط جنسی پر خطر، بلوغ جنسی زودرس، فرار از خانه، الکلیسم و بزهکاری و ... روی آورند و با افت تحصیلی شدید و حتی ترک تحصیل مواجه شوند و فرایند جامعه پذیری نامناسبی را طی نمایند. بنابراین باتوجه به موارد مطرح شده در این تحقیق سوال اصلی این است که: گروه های مرجع چه تأثیری بر سرمایه اجتماعی دانش آموزان دوره متوسطه مدارس تیزهوشان شهر تهران دارند؟

۲- مبانی نظری پژوهش

^۱ Song

صدیق سروستانی و هاشمی (۱۳۸۱) در مطالعه خود آورده‌اند که «رابرت کی مرتن»^۱ برجسته‌ترین نظریه پرداز در حوزه «گروه‌های مرجع» می‌باشد. وی نظریه برد متوسط را برای این گروه بیان داشته است. او با کمک همکاران (کیت^۲، روسی^۳ و ..) به دنبال ارائه ی یک تئوری کامل و بی نقص درمورد نقش‌ها و دلایل و کارکردهای انتخاب گروه‌های مرجع بود. پیامد این تلاش‌ها، عرضه ی «تئوری گروه مرجع» به عنوان یک نظریه ی جامعه‌شناختی بود (ص ۵).

مهمترین نظریه جامعه‌شناختی در خصوص گروه مرجع و کارکردهای آن «تئوری گروه مرجع»^۴ است که توسط مرتن در سال ۱۹۴۹ تدوین شد و در کتاب تئوری و ساخت اجتماعی به چاپ رسیده است. (سروستانی و هاشمی، ۱۳۸۱: ۱۵۹). مرتن در تئوری گروه مرجع خود، انواع گروه مرجع که شامل عضویتی و غیر عضویتی، مثبت و منفی، هنجاری و مقایسه‌ای است، به خوبی تشریح کرده و همچنین عوامل ساختاری مؤثر در گزینش گروه‌های مرجع و نیز فرضیاتی در خصوص گزینش گروه‌های مرجع غیر عضویتی ارائه کرده است. نظریه گروه مرجع نظریه‌ای با برد متوسط است. این نظریه حاصل کار و تلاش رابرت مرتن در راستای تقویت و گسترش جامعه‌شناسی کارکردگرایی ساختی است. این نوع نظریه‌ها در عین حال که از مبانی نظری قوی‌ای برخوردارند، قابلیت آزمون تجربی را نیز دارند و به همین علت هم از محسنات نظریات کلان و هم نظریه‌های خرد برخوردارند.

نظریه مقایسه اجتماعی «لئون فستینگر»^۵ اگر چه با نظریه گروه مرجع متفاوت می‌باشد اما دارای مفهوم و مضامین مشترکی می‌باشد و هر دو به موضوع مشترک تأثیر گروه بر فرد اشاره دارند. بنابراین مطالعه حاضر از قضایای مطرح شده در نظریه ی فستینگر استفاده می‌کند. وی نه قضیه اصلی را بیان می‌کند که پایه و اساس تأثیر گروه بر فرد یا همان گروه‌های مرجع بر فرد می‌باشند؛ در این مطالعه سه قضیه از مجموع قضایای ارائه شده توسط فستینگر مورد استفاده قرار می‌گیرند؛ قضیه ی اول به بررسی افکار و توانایی‌های خود فرد اشاره دارد و فرد با کسی مقایسه نمی‌شود بلکه تنها از روی افکار خود مقایسه می‌شود و فرد برای موفقیت باید به شناخت صحیحی از افکار و توانایی‌های خود برسد در غیر اینصورت با مشکل مواجه خواهد شد و ممکن است در نهایت این مشکلات به شکست بیانجامند. در قضیه دوم، فستینگر معتقد است که فرد با معیارهای عینی و توانایی‌های دیگران سنجیده می‌شود و در صورتیکه معیار عینی وجود نداشته باشد باید از قدرت تفکر استفاده کرد. بر اساس این قضیه می‌توان بیان داشت که اگر امکان مقایسه بر اساس شاخص‌های عینی یا اجتماعی وجود نداشته باشد، به ناچار بر اساس افکار و مشاهدات خود قضاوت می‌شود که بی‌ثبات و غیر قابل اعتماد خواهد بود. و اما مهم‌ترین قضیه مطرح شده توسط فستینگر که موجب شکل‌گیری فرضیه ی مقاله ی حاضر (مقایسه با همسالان، همکلاسی‌ها و ...) گردید، قضیه ی سوم است که در آن بیان شده است، فرد توانایی‌ها و افکار خود را با کسی که بسیار از وی قوی‌تر و حرفه‌ای‌تر باشد نمی‌سنجد و ترجیح می‌دهد خود را با افرادی مقایسه

^۱ Robert . K. Merton

^۲ Kitt

^۳ Rossi

^۴ Refrence group theory

^۵ Leon Festinger

کند که هم پایه و هم اندازه خود او باشند، شاید به همین دلیل باشد که بسیاری از دانش‌آموزان، خود را بر اساس همسالان و همکلاسی‌های خود می‌سنجند.

تاکید بوردیو بر مشارکت فرد در شبکه‌های اجتماعی است که این مشارکت سبب دسترسی او به منابع و امکانات گروه می‌شود. (ایما^۱، ۲۰۲۱) در دیدگاه بوردیو، سرمایه اجتماعی نوعی محصول اجتماعی است که ناشی از تعامل اجتماعی می‌باشد (موسوی، ۱۳۹۴: ۳۵). نظریه‌های دیگری در این زمینه مطرح شده‌اند؛ به عنوان مثال پوتنام^۲ (۲۰۰۳) بحث می‌کند که «سرمایه اجتماعی اثرات نیرومند، حتی قابل شمارش در جنبه‌های مختلف زندگی مان دارد.» (موسوی و شیانی، ۱۳۹۴: ۳۰). شش اثر قابل شمارش عبارتند از: نرخ پایین جرم، افزایش طول عمر، پیشرفت تحصیلی بهتر، بهبود رفاه کودک و نرخ پایین سوء استفاده از کودک، حکومت اثربخش‌تر. سرمایه اجتماعی همچنین با بسیاری از پیامدهای سلامتی از جمله بیماری‌های خاص مانند بیماری قلبی عروقی مرتبط است (والتمر و اسپاهن^۳، ۱۳۹۴: ۲۲). همچنین رشد آسیب‌های اجتماعی به ویژه در بین دانش‌آموزان در مدارس اثرات سوئی را بر پیشرفت تحصیلی و آینده دانش‌آموزان دارد. برابر آمار اعلام شده طی ۵ سال گذشته میزان جرایم ارتكابی توسط دانش‌آموزان ۱۸٪ افزایش یافته و بیش از ۱۸ آسیب اجتماعی نو پدید در مدارس شکل گرفته است (فرهودیان، ۱۳۹۶: ۷). کوئن^۴ (۲۰۰۴) نیز تحقیقی را با عنوان «گروه‌های تأثیر گذار بر نوجوانان» انجام داده است. محقق عنوان می‌کند که از منظر شبکه اجتماعی، گروه همسالان در کنار خانواده به عنوان یکی از عوامل اجتماعی شدن، بیشترین نفوذ را بر شبکه اجتماعی نوجوانان دارد. در این دوره مورد پسند دیگران واقع شدن هدف اصلی نوجوانان است. به اعتقاد کوئن، بسیاری بر این باورند که نوجوانان و جوانان جامعه کوچکی برای خودشان می‌سازند. از آنجا که نوجوانان عموماً وقت بیشتری را به گروه همسالان اختصاص می‌دهند، غالباً ارزش‌های متفاوت با جامعه بزرگسال پیدا می‌کنند. محبوب‌ترین نوجوانان همیشه کارآمدترین و سخت‌کوش‌ترین دانش‌آموزان نیستند، بلکه بر عکس، نوجوانانی که اصطلاحات زبانی، لباس‌های مورد پسند و ارزش‌های گروه همسالان خود را به کار می‌برند، بیشترین پذیرش را دارند و بیش از همه توجه دوستان را به خود جلب می‌کنند.

پس از مرور نظریه‌های موجود، باید نظریه‌ای به عنوان نظریه اصلی در این مطالعه مورد استفاده قرار گیرد. بنابراین، از آنجایی که نظریه مرتن در خصوص گروه مرجع در مقایسه با نظریات بررسی شده دیگر بسیار جامع‌تر بوده، به خوبی می‌تواند پرسش‌های اصلی این پژوهش را پوشش دهد، هرچند که یکی از فرضیات مطرح شده در مطالعه حاضر بر اساس قضیه سوم نظریه فستینگر می‌باشد؛ بنابراین در مطالعه حاضر از تئوری گروه مرجع مرتن و نظریه فستینگر به عنوان رهیافت نظری پژوهش استفاده شده است.

۳- روش تحقیق

۳-۱- فرضیه‌های پژوهش

فرضیه اصلی:

^۱ Ema

^۲ Putnam

^۳ Walter and Spahan

به نظر می‌رسد بین گروه‌های مرجع و سرمایه اجتماعی در بین دانش‌آموزان دوره متوسطه مدارس تیزهوشان شهر تهران رابطه معنی‌داری وجود دارد.

فرضیه‌های فرعی عبارتند از:

۱. به نظر می‌رسد مهمترین گروه‌های مرجع دانش‌آموزان دوره متوسطه مدارس تیزهوشان شهر تهران گروه (معلمان، همسالان، اولیای مدرسه، ورزشکاران ملی، هنرمندان، روحانیت و خانواده) می‌باشند.
۲. به نظر می‌رسد میزان سرمایه اجتماعی دانش‌آموزان دوره متوسطه مدارس تیزهوشان شهر تهران در حد بالایی می‌باشد.
۳. به نظر می‌رسد گروه‌های مرجع بر سرمایه اجتماعی دانش‌آموزان دوره متوسطه مدارس تیزهوشان شهر تهران تأثیر دارند.

۲-۲- روش‌شناسی پژوهش

این تحقیق از نوع تلفیقی (آمیخته) می‌باشد. بخش کمی از نوع توصیفی - تبیینی بوده و از روش تحقیق پیمایشی استفاده می‌گردد. پرسشنامه، ساده‌ترین و رایج‌ترین تکنیک مورد استفاده در این نوع تحقیق است و نیز با توجه به موقعیت محقق و همزیستی با دانش‌آموزان در مدارس تیزهوشان از روش تحقیق کیفی استفاده می‌گردد.

۳-۳- جامعه آماری

همچنین کلیه دانش‌آموزان دوره متوسطه دوم مدارس تیزهوشان شهر تهران به عنوان جامعه آماری تحقیق مد نظر می‌باشند. که با توجه به آمار اخذ شده از درگاه اینترنتی آموزش و پرورش کشور از مدارس فرزنانگان، علامه حلی و ... برابر ۷۸۰۰ دانش‌آموز می‌باشند. همچنین جامعه آماری مورد مطالعه در این تحقیق کلیه صاحب‌نظران و متخصصین حوزه‌های آموزش و پرورش به ویژه مدیران و معلمان مدارس تیزهوشان شهر تهران می‌باشند. به منظور انتخاب حجم نمونه مناسب با توجه به نوع و هدف تحقیق فرمول‌های متفاوتی از سوی صاحب‌نظران مطرح شده است. حجم نمونه را می‌توان از روی محدود و نامحدود بودن جامعه آماری به دست آورد. با توجه به این که جامعه آماری این تحقیق کلیه دانش‌آموزان دوره متوسطه مدارس تیزهوشان شهر تهران می‌باشد، می‌توان تعداد نمونه را از فرمول محاسبه تعداد نمونه آماری به دست آورد. بنابراین برای تعیین حجم نمونه جامعه آماری مورد نظر از فرمول «کوکران»^۱ استفاده شده است. که بر این اساس تعداد حجم نمونه ۳۶۶ نفر می‌باشد.

۳-۴- روش نمونه‌گیری

در این تحقیق از روش نمونه گیری خوشه ای چند مرحله ای استفاده می گردد. بدین منظور ابتدا شهر تهران به مناطق ۲۲ گانه شهرداری به عنوان خوشه اول (به شرح جدول زیر) تقسیم بندی می گردد.

جدول (۱): خوشه اول در نمونه گیری خوشه ای

منطقه ۱۰	منطقه ۹	منطقه ۸	منطقه ۷	منطقه ۶	منطقه ۵	منطقه ۴	منطقه ۳	منطقه ۲	منطقه ۱
منطقه ۲۰	منطقه ۱۹	منطقه ۱۸	منطقه ۱۷	منطقه ۱۶	منطقه ۱۵	منطقه ۱۴	منطقه ۱۳	منطقه ۱۲	منطقه ۱۱
								منطقه ۲۲	منطقه ۲۱

سپس نسبت به انتخاب چهار منطقه به صورت تصادفی ساده از بین مناطق ۲۲ گانه اقدام می گردد. که بر اساس نمونه گیری انجام شده منطقه ۲ و ۶ و ۱۴ و ۱۷ انتخاب گردید. سپس در منطقه انتخاب شده نسبت به خوشه بندی دوم یعنی تعیین مدارس تیزهوشان اقدام گردید و از بین مدارس در هر منطقه نیز سه مدرسه با استفاده از روش نمونه گیری تصادفی ساده به شرح زیر انتخاب گردید.

جدول (۲): خوشه دوم در نمونه گیری خوشه ای

مدارس انتخابی منطقه ۲	مدارس انتخابی منطقه ۶	مدارس انتخابی منطقه ۱۴	مدارس انتخابی منطقه ۱۷
تیزهوشان تهران پسرانه علامه حلی ۶	تیزهوشان دخترانه فرزانگان	تیزهوشان پسرانه علامه حلی ۴	تیزهوشان دخترانه فرزانگان ۸
تیزهوشان دخترانه فرزانگان ۷	تیزهوشان دخترانه فرزانگان	تیزهوشان پسرانه علامه حلی ۹	تیزهوشان تهران پسرانه علامه حلی ۹
تیزهوشان پسرانه علامه حلی ۴	تیزهوشان تهران پسرانه علامه حلی ۵	تیزهوشان دخترانه فرزانگان ۹	تیزهوشان پسرانه علامه حلی ۱۱

و در مدارس انتخاب شده با استفاده از روش نمونه گیری تصادفی ساده به تعداد حجم نمونه یعنی ۳۶۶ نفر، دانش آموز انتخاب گردید. در بخش مصاحبه نیز با استفاده از روش نمونه گیری هدفمند تا اشباع نظری نسبت به انجام مصاحبه با صاحب نظران و متخصصین (مدیران و معلمان) اقدام شد. در این تحقیق با پرسشنامه محقق ساخته و مصاحبه نامه اطلاعات گردآوری گردیده است. روایی این تحقیق با استفاده از روش اعتبار صوری تایید گردیده و برای سنجش میزان پایایی پرسشنامه از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شد. در این پژوهش قبل

از گرد آوری داده ها، به منظور اطمینان از پایایی پرسشنامه، پیش آزمون^۱ روی ۱/۱۰ جامعه آماری که ۳۶ نفر انجام خواهد گرفت. میزان آلفای کرونباخ پرسشنامه ۰/۷۱۶ بوده که بالای ۰/۷ و نشان دهنده اعتبار پرسشنامه و بالا بودن همسازی و پایداری درونی گویه ها می باشد.

جدول (۳): پایایی پرسشنامه

شرح متغیر	تعداد سوالات	آلفای کرونباخ
سرمایه اجتماعی	۵۳	۰/۷۲۳
گروه های مرجع	۱۷	۰/۷۰۹
جمع کل	۸۰	۰/۷۱۶
آلفای کرونباخ پرسشنامه		۰/۷۱۶

۴- یافته ها :

۴-۱- یافته های توصیفی پژوهش

در این تحقیق اطلاعات مورد نیاز به وسیله پرسشنامه و با طرح ۸۰ سوال جمع آوری گردیده است. بر اساس آمار به دست آمده برای متغیرهای زمینه ای (سیمای پاسخگویان) می توان عنوان نمود که :

- ✓ بیشترین فراوانی جنسیت مربوط به دانش آموزان پسر با ۵۳٪ فراوانی ها می باشد.
- ✓ بیشترین فراوانی پایه تحصیلی مربوط به دانش آموزان پایه دوم متوسطه دوم با ۳۶٪ فراوانی ها می باشد. یکسانی فراوانی پایه تحصیلی نشان دهنده توزیع مناسب پرسشنامه ها در بین دانش آموزان می باشد.
- ✓ بیشترین فراوانی رشته تحصیلی مربوط به دانش آموزان رشته علوم تجربی با ۵۴٪ فراوانی ها می باشد. به نظر وجود رشته های پزشکی و پیراپزشکی و عدم بازار کار مناسب در سایر رشته ها دلیلی بر تعداد زیاد متقاضیان رشته علوم تجربی در مدارس باشد.
- ✓ در خصوص نوع مدارس، دانش آموزان مدارس فرزنانگان ۴۵ درصد فراوانی ها و دانش آموزان مدارس علامه حلی ۵۵ درصد فراوانی را به خود اختصاص داده اند.
- ✓ بیشترین فراوانی سن مربوط به دانش آموزان ۱۷ ساله با ۳۱٪ فراوانی ها می باشد.
- ✓ بیشترین درآمد خانوار مربوط به دانش آموزان با درآمد خانوار ۴ تا ۵ میلیون با ۵۶٪ فراوانی ها می باشد.

^۱ pretest

✓ در خصوص زندگی با والدین توسط پاسخگویان نیز ۱ درصد فقط با پدر خود زندگی می‌کنند و ۸ درصد فقط با مادر و ۹۱ درصد با پدر و مادر خود زندگی می‌کنند.

✓ بیشترین فراوانی منطقه محل زندگی مربوط به دانش‌آموزان ساکن در منطقه ۶ با ۳۱٪ فراوانی ها می‌باشد.

در نتیجه جمع بندی نتایج مصاحبه ها و در پاسخ به سوال «به نظر حضرتعالی مهمترین گروه های مرجع دانش‌آموزان دوره متوسطه کدامند؟» می‌توان گفت که هنرمندان دارای بیشترین فراوانی به عنوان گروه مرجع دانش‌آموزان می‌باشند و در رتبه دوم ورزشکاران قرار داشته و در رتبه سوم همکلاسی ها به عنوان گروه مرجع دانش‌آموزان قرار گرفته است.

در پاسخ به سوال دوم «به نظر حضرتعالی وضعیت سرمایه اجتماعی دانش‌آموزان در مدرسه چگونه می‌باشد؟» میتوان گفت:

✓ میزان اعتماد اجتماعی دانش‌آموزان در حد متوسطی با کسب ۴۳٪ فراوانی ها می‌باشد.

✓ میزان مشارکت اجتماعی دانش‌آموزان در حد زیادی با کسب ۴۰٪ فراوانی ها می‌باشد.

✓ میزان روابط متقابل اجتماعی دانش‌آموزان در حد متوسطی با کسب ۴۶٪ فراوانی ها می‌باشد.

در پاسخ به سوال سوم «به نظر حضرتعالی گروه های مرجع چه تأثیری بر سرمایه اجتماعی دانش‌آموزان در مدرسه دارند؟» می‌توان گفت:

✓ تأثیر گروه های مرجع بر میزان اعتماد اجتماعی دانش‌آموزان در حد متوسطی با کسب ۵۷٪ فراوانی ها می‌باشد.

✓ تأثیر گروه های مرجع بر میزان مشارکت اجتماعی دانش‌آموزان در حد متوسطی با کسب ۴۵٪ فراوانی ها می‌باشد.

✓ تأثیر گروه های مرجع بر میزان روابط متقابل اجتماعی دانش‌آموزان در حد متوسطی با کسب ۴۴٪ فراوانی ها می‌باشد.

در پاسخ به سوال چهارم «به نظر حضرتعالی مهمترین راهکارهای کاربردی به منظور افزایش سرمایه اجتماعی دانش‌آموزان دوره متوسطه مدارس تیزهوشان شهر تهران کدامند؟» می‌توان گفت که عامل افزایش مراداد بین خانواده های دانش‌آموزان دارای بیشترین فراوانی به عنوان عامل افزایش سرمایه اجتماعی از منظر پاسخگویان می‌باشد و در رتبه دوم عامل افزایش تعداد مشاوران تربیتی مدرسه قرار داشته و در رتبه سوم عامل اعتماد سازی بین دانش‌آموزان با اولیای مدرسه قرار گرفته است.

همچنین در این تحقیق ۵ فرضیه به شرح زیر مطرح گردیده اند که در نتیجه آزمون فرضیه ها نتایج به شرح زیر به دست آمده است:

فرضیه اول بدین شرح مطرح شده است: به نظر می‌رسد بین گروه های مرجع و سرمایه اجتماعی در بین

دانش‌آموزان دوره متوسطه مدارس تیزهوشان شهر تهران در سال ۱۳۹۶ رابطه معنی داری وجود دارد.

به منظور بررسی این فرضیه با توجه به جدول مستطیلی شکل و فاصله ای بودن سطوح سنجش هر دو متغیر مستقل و وابسته از آزمون ضریب همبستگی پیرسون استفاده می‌کنیم.

جدول (۴): رابطه بین گروه های مرجع و سرمایه اجتماعی

انحراف معیار خطا	ضریب تعیین شده	ضریب تعیین	ضریب همبستگی
۰/۶۳۵	۰/۰۲۹	۰/۰۳۴	۰/۶۱۲

در جدول ۵ معنی دار بودن رگرسیون بوسیله آزمون F محاسبه شده است. با توجه جدول سطح معنی داری محاسبه شده برای این آماره برابر ۰/۰۰۰ بوده و نشان از معنی دار بودن رگرسیون در سطح ۰/۹۵ دارد.

جدول (۵): آزمون F (آنالیز واریانس) جهت معنادار بودن رگرسیون

مدل	مجموع مربعات	درجات آزادی	میانگین مجموع مربعات	آماره F	Sig
رگرسیون باقی مانده	۲/۵۹۸	۱	۲/۵۹۸	۶/۴۴۸	۰/۰۰۰
	۷۴/۱۳۸	۳۶۵	۰/۴۲۳		
کل	۷۶/۷۳۶	۳۶۶			

متغیر وابسته: سرمایه اجتماعی

با توجه به نتایج آزمون با اطمینان ۰/۹۹ و سطح خطای کوچکتر از ۰/۰۱ رابطه معنی داری بین گروه های مرجع و سرمایه اجتماعی وجود دارد. بنابراین فرضیه تایید می گردد. همچنین مقدار این رابطه ۰/۶۱۲ است که دلالت بر همبستگی قوی بین دو متغیر دارد.

با توجه به نتایج آزمون رابطه معنی داری بین گروه های مرجع و سرمایه اجتماعی وجود دارد. بنابراین فرضیه تایید می گردد. همچنین مقدار این رابطه ۰/۶۱۲ است که دلالت بر همبستگی قوی بین دو متغیر دارد.

این نتیجه همسو با نظریه رابرتسون و رابرت مرتن ارائه شده در چارچوب نظری می باشد. و با بررسی به عمل آمده نتیجه به دست آمده در پژوهش حسینی اصلی (۱۳۸۹) و نادری معتمد (۱۳۹۴) نیز به دست آمده است.

فرضیه دوم بدین شرح مطرح شده است: به نظر می رسد مهمترین گروه های مرجع دانش آموزان دوره متوسطه مدارس تیزهوشان شهر تهران گروه (معلمان، همسالان، اولیای مدرسه، ورزشکاران ملی، هنرمندان، روحانیت و خانواده) می باشند.

به منظور بررسی این فرضیه با توجه به جدول مستطیلی شکل و فاصله ای بودن سطوح سنجش هر دو متغیر مستقل و وابسته از آزمون پیرسون و استفاده می کنیم.

جدول (۶): همبستگی بین متغیرها

انحراف معیار خطا	ضریب تعیین شده	ضریب تعیین	ضریب همبستگی
۰/۷۰۳	۰/۰۱۱	۰/۰۶۲	۰/۴۹۸

در جدول ۶ معنی دار بودن رگرسیون بوسیله آزمون F محاسبه شده است. با توجه جدول سطح معنی داری محاسبه شده برای این آماره برابر ۰/۰۰۳ بوده و نشان از معنی دار بودن رگرسیون در سطح ۰/۹۵ دارد.

جدول (۷): آزمون F (آنالیز واریانس) جهت معنادار بودن رگرسیون

مدل	مجموع مربعات	درجات آزادی	میانگین مجموع مربعات	آماره F	Sig
رگرسیون	۲/۶۱۲	۱	۲/۶۱۲	۶/۴۱۲	۰/۰۰۳
باقی مانده	۷۱/۰۱۲	۳۶۵	۰/۴۰۹		
کل	۷۳/۶۲۴	۳۶۶			

متغیر وابسته: گروههای مرجع

با توجه به نتایج آزمون با اطمینان ۰/۹۵ و سطح خطای کوچکتر از ۰/۰۵ رابطه معنی داری بین گروه های مرجع انتخابی دانش آموزان با گروه های (معلمان، همسالان، اولیای مدرسه، ورزشکاران ملی، هنرمندان، روحانیت و خانواده) وجود دارد. بنابراین فرضیه تأیید می گردد. همچنین مقدار این رابطه ۰/۴۹۸ است، دلالت بر همبستگی بسیار متوسط بین متغیرها دارد.

با توجه به نتایج آزمون رابطه معنی داری بین گروه های مرجع انتخابی دانش آموزان با گروه های (معلمان، همسالان، اولیای مدرسه، ورزشکاران ملی، هنرمندان، روحانیت و خانواده) وجود دارد. بنابراین فرضیه تأیید می گردد. همچنین مقدار این رابطه ۰/۴۹۸ است، دلالت بر همبستگی بسیار متوسط بین متغیرها دارد. بر این اساسی می توان گفت مهمترین گروه های مرجع دانش آموزان (معلمان، همسالان، اولیای مدرسه، ورزشکاران ملی، هنرمندان، روحانیت و خانواده) می باشند.

این نتیجه همسو با نظریه رابرت مرتن و رابرتسون ارائه شده در چارچوب نظری می باشد. و با بررسی به عمل آمده نتیجه به دست آمده در پژوهش های صبوری خسروشاهی (۱۳۹۰)، هاشمی (۱۳۸۴)، ایمانی و پارسا (۱۳۸۴) و کوئن (۲۰۰۴) نیز به دست آمده است.

فرضیه سوم بدین شرح مطرح شده است: به نظر می رسد میزان سرمایه اجتماعی دانش آموزان دوره متوسطه مدارس تیزهوشان شهر تهران در حد بالایی می باشد.

بر اساس جمع بندی انجام شده از توصیف مشارکت اجتماعی، اعتماد اجتماعی و روابط متقابل اجتماعی به شرح زیر می توان گفت میزان متغیر سرمایه اجتماعی دانش آموزان در سطح متوسط رو به بالایی با میانگین (۸۴/۶۶) قرار دارد.

جدول (۸): میزان شاخص های متغیر سرمایه اجتماعی

متغیر	میانگین	سطح متغیر
-------	---------	-----------

مشارکت اجتماعی	۸۷/۱۲	در سطح متوسط رو به بالا
اعتماد اجتماعی	۸۲/۵۶	در سطح متوسط رو به بالا
روابط متقابل اجتماعی	۸۴/۳۱	در سطح متوسط رو به بالا
سرمایه اجتماعی	۸۴/۶۶	در سطح متوسط رو به بالا

بنابراین فرضیه تحقیق تأیید می‌گردد.

این نتیجه همسو با نظریه جیمز کلمن، پاکستون، پاتنام و فوکویاما ارائه شده در چارچوب نظری می‌باشد و با بررسی به عمل آمده نتیجه به دست آمده در پژوهش‌های دهقان و سراجیان (۱۳۹۶) و قمی (۱۳۹۲) نیز به دست آمده است.

فرضیه چهارم بدین شرح مطرح شده است: به نظر می‌رسد گروه‌های مرجع بر سرمایه اجتماعی دانش‌آموزان دوره متوسطه مدارس تیزهوشان شهر تهران تأثیر دارند.

به منظور بررسی میزان تأثیر گذاری کل متغیرها گروه‌های مرجع بر سرمایه اجتماعی و همبستگی بین مجموعه متغیرهای مستقل و وابسته از رگرسیون چند متغیره استفاده شده است.

جدول (۹): روش ورود اطاعات و مدل رگرسیون

متغیرهای وارد شده/حذف^a

روش	متغیرهای حذف شده	متغیرهای وارد شده	مدل
Enter	.	معلمان همسالان اولیای مدرسه ورزشکاران ملی هنرمندان روحانیت خانواده	۱

جدول بالا نشان می‌دهد که برای پیش‌بینی تغییرات متغیر وابسته بر اساس ۷ متغیر مستقل از یک مدل رگرسیونی و روش Enter استفاده شده است.

جدول (۱۰): خلاصه مدل رگرسیون

خلاصه مدل^b

خطای برآورد	استاندارد	میزان ضریب همبستگی (R) تعدیل شده	مربع ضریب همبستگی	ضریب همبستگی (R)	مدل
۰/۵۲۴		۰/۴۱۱	۰/۴۳۲	۰/۵۴۵ ^a	۱

الف) متغیر پیش بین: معلمان، همسالان، اولیای مدرسه، ورزشکاران ملی، هنرمندان، روحانیت و خانواده

ب) متغیر وابسته: سرمایه اجتماعی

جدول بالا خلاصه مدل را نشان می‌دهد. مقدار ضریب همبستگی (R) بین متغیرها ۰/۵۴۵ می‌باشد که نشان می‌دهد بین مجموعه متغیرهای مستقل و متغیر وابسته تحقیق (سرمایه اجتماعی) همبستگی متوسطی وجود دارد. اما مقدار ضریب تعدیل شده (R₂) که برابر با ۰/۴۳۲ می‌باشد که نشان می‌دهد ۴۳/۲ درصد از کل تغییرات سرمایه اجتماعی وابسته به متغیرهای مستقل تحقیق می‌باشد. بنابراین در مجموع می‌توان گفت ۴۳ درصد از واریانس متغیر وابسته توسط متغیرهای مستقل (معلمان، همسالان، اولیای مدرسه، ورزشکاران ملی، هنرمندان، روحانیت و خانواده) پیش بینی (برآورد) می‌گردد.

جدول (۱۱): آنالیز واریانس یکطرفه

آنالیز واریانس یک طرفه a

سطح معنی داری (sig)	آزمون (F)	میانگین مربعات	درجه آزادی (df)	جمع مربعات	مدل
b۰/۰۰۰	۳/۲۸۷	۲/۴۵۶	۷	۱۵/۵۶۴	رگرسیون
		۱/۳۳۸	۳۵۹	۱۰۶/۷۴۶	باقی مانده ها
			۳۶۶	۱۲۲/۳۱۰	جمع

الف) متغیر وابسته: سرمایه اجتماعی

ب) متغیر پیش بین: معلمان، همسالان، اولیای مدرسه، ورزشکاران ملی، هنرمندان، روحانیت و خانواده

با توجه به معنی داری مقدار آزمون F (۳/۲۸۷) در سطح خطای کوچکتر از ۰/۰۱، میتوان نتیجه گرفت که مدل رگرسیونی تحقیق مرکب از ۷ متغیر مستقل و یک متغیر وابسته مدل نسبتاً خوبی بوده و مجموع متغیرهای مستقل قادرند تغییرات سرمایه اجتماعی را تبیین کنند.

بر اساس نتایج مقدار ضریب همبستگی (R) بین متغیرها ۰/۵۴۵ می‌باشد که نشان می‌دهد بین مجموعه متغیرهای مستقل و متغیر وابسته تحقیق (سرمایه اجتماعی) همبستگی متوسطی وجود دارد. اما مقدار ضریب تعدیل شده (R₂) که برابر با ۰/۴۳۲ می‌باشد که نشان می‌دهد ۴۳/۲ درصد از کل تغییرات سرمایه اجتماعی

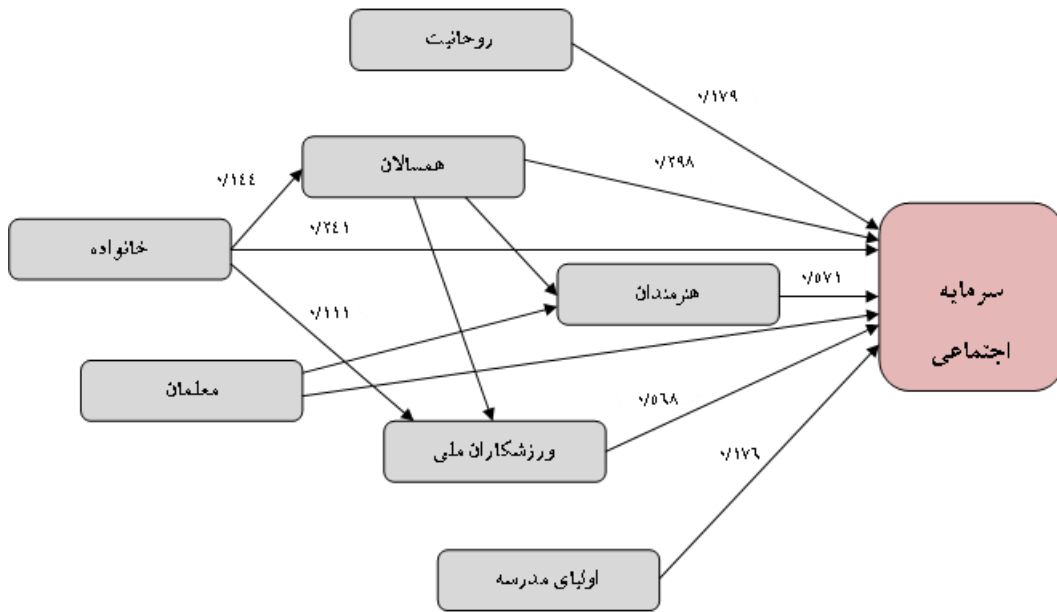
وابسته به متغیرهای مستقل تحقیق می‌باشد. بنابراین در مجموع می‌توان گفت ۴۳ درصد از واریانس متغیر وابسته توسط متغیرهای مستقل (معلمان، همسالان، اولیای مدرسه، ورزشکاران ملی، هنرمندان، روحانیت و خانواده) پیش‌بینی (برآورد) می‌گردد. همچنین مقایسه متغیرها نشان می‌دهد که: تأثیر همه گروه‌های مرجع بر سرمایه اجتماعی دانش‌آموزان معنی‌دار است و گروه هنرمندان با ضریب رگرسیونی (Beta) برابر ۰/۵۷۱ و گروه مرجع ورزشکاران ملی با ضریب رگرسیونی (Beta) برابر ۰/۵۶۸ به ترتیب بالاترین تأثیر رگرسیونی را بر متغیر وابسته تحقیق داشته‌اند. در بخش دوم جدول میزان همبستگی مرتبه صفر یعنی همبستگی بین متغیرها بدون کنترل، همبستگی تفکیکی / جزئی یعنی همبستگی بین متغیرها پس از حذف اثر همبستگی دو متغیر با سایر متغیرهای مستقل، و همبستگی نیمه تفکیکی یعنی سنجش همبستگی بین متغیرها پس از حذف اثر خطی بقیه متغیرهای مستقل بر متغیر مستقل، آمده است. در هر سه نوع همبستگی میزان همبستگی گروه‌های مرجع هنرمندان و ورزشکاران ملی را بیشتر از سایر گروه‌ها می‌باشد. جمع بندی نتایج تحلیل مسیر در مراحل مختلف بمنظور بدست آوردن تأثیرات کل متغیرهای مستقل بر وابسته باید میزان تأثیر مستقیم و غیر مستقیم هر متغیر مستقل را محاسبه کنیم.

بنابراین تأثیرات مستقیم را برابر جدول شماره ۱ مشخص می‌کنیم و به منظور بدست آوردن تأثیر غیر مستقیم ابتدا بتای تمامی مسیرهای غیر مستقیم را مشخص و سپس آنها را در هم ضرب نموده و حاصل ضرب مسیرها را با هم جمع می‌نماییم و سپس کل تأثیر غیر مستقیم بدست آمده را با تأثیر مستقیم جمع می‌نماییم. نتایج تحلیل مسیر و اثرات مستقیم و غیر مستقیم متغیرها بر متغیر وابسته (سرمایه اجتماعی) به شرح جدول زیر می‌باشد:

جدول ۱۲: جمع بندی نتایج تحلیل مسیر

متغیرها	انواع تأثیر	
	مستقیم	غیر مستقیم
هنرمندان	۰/۵۷۱	-
ورزشکاران ملی	۰/۵۶۸	-
اولیای مدرسه	۰/۱۷۶	-
روحانیت	۰/۱۷۹	-
معلمان	۰/۲۱۴	۰/۰۷۱
همسالان	۰/۲۹۸	۰/۲۸۳
خانواده	۰/۲۴۱	۰/۲۲۵
کل	۰/۵۷۱	۰/۵۷۱

نمودار تحلیل مسیر:

نمودار ۱: تحلیل مسیر

۲-۴- نتایج تحلیل مسیر:

با توجه به نتایج به دست آمده موارد زیر را میتوان عنوان نمود:

۱. متغیرهای گروه معلمان، گروه همسالان و گروه خانواده هم به طور مستقیم و هم به شکل غیر مستقیم بر متغیر وابسته (سرمایه اجتماعی) تأثیر گذار می باشند.
۲. متغیرهای گروه هنرمندان، ورزشکاران ملی، اولیای مدرسه و روحانیت فقط به طور مستقیم بر متغیر وابسته (سرمایه اجتماعی) تأثیر گذار می باشند.
۳. میزان تأثیر کل هر متغیر مستقل بر متغیر وابسته عبارت است از جمع تأثیرات مستقیم با غیر مستقیم هر متغیر. بنابراین:

الف- تأثیر کل متغیر گروه هنرمندان بر متغیر سرمایه اجتماعی برابر ۰/۵۷۱ می باشد.

ب- تأثیر کل متغیر گروه ورزشکاران ملی بر متغیر سرمایه اجتماعی برابر ۰/۵۶۸ می باشد.

پ- تأثیر کل متغیر گروه اولیای مدرسه بر متغیر سرمایه اجتماعی برابر ۰/۱۷۶ می باشد.

ج- تأثیر کل متغیر گروه روحانیت بر متغیر سرمایه اجتماعی برابر ۰/۱۷۹ می باشد.

چ- تأثیر کل متغیر گروه معلمان بر متغیر سرمایه اجتماعی برابر ۰/۲۸۵ می باشد.

ح- تأثیر کل متغیر گروه همسالان بر متغیر سرمایه اجتماعی برابر ۰/۵۸۱ می باشد.

خ- تأثیر کل متغیر گروه خانواده بر متغیر سرمایه اجتماعی برابر ۰/۴۶۶ می باشد.

۴. در بین متغیرهای مستقل بیشترین تأثیر را متغیر گروه مرجع همسالان بر سرمایه اجتماعی دانش‌آموزان دارد. همچنین متغیر گروه هنرمندان در رتبه دوم قرار دارد و متغیر گروه ورزشکاران ملی در رتبه سوم قرار دارد. کمترین تأثیر را نیز گروه مرجع اولیای مدرسه و روحانیت بر سرمایه اجتماعی دانش‌آموزان دارند. بر این اساس متغیر گروه‌های مرجع بر سرمایه اجتماعی دانش‌آموزان تأثیر گذار می‌باشد. بنابراین فرضیه تحقیق تأیید می‌گردد.

این نتیجه همسو با نظریه رابرت مرتن و شفرز ارائه شده در چارچوب نظری می‌باشد. و با بررسی به عمل آمده نتیجه به دست آمده در پژوهش‌های نادری معتمد (۱۳۹۴)، حسینی اصلی (۱۳۸۹) و فایزین بار (۲۰۱۲) نیز به دست آمده است.

همچنین بر اساس نتایج تحلیل مسیر در این تحقیق می‌توان گفت در بین متغیرهای مستقل بیشترین تأثیر را متغیر گروه مرجع همسالان بر سرمایه اجتماعی دانش‌آموزان دارد. همچنین متغیر گروه هنرمندان در رتبه دوم قرار دارد و متغیر گروه ورزشکاران ملی در رتبه سوم قرار دارد. کمترین تأثیر را نیز گروه مرجع اولیای مدرسه و روحانیت بر سرمایه اجتماعی دانش‌آموزان دارند.

۵- نتیجه‌گیری و پیشنهادهای پژوهش

با توجه به افزایش ارتباطات و تسهیل در ارتباطات دانش‌آموزان با تمامی اقشار جامعه، شاید بتوان ادعا کرد که امروزه گروه‌های مرجع دارای بیشترین تأثیرگذاری بر روی دانش‌آموزان می‌باشند. یکی از مواردی که شدیداً می‌تواند تحت تأثیر گروه‌های مرجع قرار گیرد، سرمایه اجتماعی دانش‌آموزان می‌باشد. گزینش از بین گروه‌های مرجع عضویتی و غیر عضویتی، بومی و غیربومی، این گروه مرجع و آن گروه مرجع نیز تحت تعیین ساختارهای اجتماعی قرار دارد. ساختارهای اجتماعی که درجات متفاوتی از پرستیژ و اقتدار را برای گروه‌ها تبیین می‌کند، تمایل دارد این گزینش را برای آنهايي که در جامعه به طرز متفاوتی استقرار یافته‌اند، الگومند نماید. (داوسن و چاتمن^۱، ۲۰۰۱) در این تحقیق مهمترین گروه‌های مرجع دانش‌آموزان مدارس تیز هوش و میزان سرمایه اجتماعی آنها و همچنین رابطه بین گروه‌های مرجع و سرمایه اجتماعی مورد بررسی و کنکاش علمی در دو بخش کمی و کیفی قرار گرفت. بر اساس نتایج به دست آمده گروه‌های هنرمندان، ورزشکاران و همکلاسی‌ها مهمترین گروه‌های مرجع دانش‌آموزان می‌باشند. بر این اساس می‌توان گفت که دانش‌آموزان به لحاظ رفتاری و گفتاری تحت تأثیر دو گروه اصلی هنرمندان و ورزشکاران ملی قرار دارند که این یافته، با نتایج تهرانی (۱۳۸۰) و شفرز (۱۳۸۳) همخوانی دارد. همچنین دانش‌آموزان از وضعیت اعتماد اجتماعی نسبتاً پایینی قرار دارند که نشان دهنده عدم اعتماد دانش‌آموزان به اولیای مدرسه، معلمان و همکلاسی‌ها و حتی به اعضای خانواده است. همچنین میزان مشارکت دانش‌آموزان در امور مدرسه و خانه و خانواده و میزان اعتماد اجتماعی و روابط متقابل اجتماعی آنها در سطح متوسطی بوده است که خود نشان دهنده متوسط بودن سطح سرمایه اجتماعی دانش‌آموزان است. بخشی از این مسئله مرتبط با پایین بودن میزان سرمایه اجتماعی به صورت عمومی در کشور است و بخش دیگری به اثر مخرب عضویت در فضاهای مجازی و عدم برنامه‌ریزی دقیق خانواده‌ها

^۱ Dawson, E. & Chatman

و مدارس برای افزایش میزان سرمایه اجتماعی در بین دانش‌آموزان می‌باشد. در مجموع بر اساس نتایج به دست آمده در هر دو بخش کمی و کیفی در این تحقیق گروه‌های هنرمندان و ورزشکاران به ترتیب اولویت به عنوان مهمترین گروه‌های مرجع دانش‌آموزان مطرح شده‌اند که تطابق نتایج هر دو بخش را در گروه‌های مرجع دانش‌آموزان نشان می‌دهد که این گروه‌ها به عنوان الگوهای رفتاری و اخلاقی دانش‌آموزان قرار دارند. همچنین بر اساس نتایج به دست آمده از آزمون فرضیه‌ها در بخش کمی رابطه معنی‌داری بین گروه‌های مرجع و سرمایه اجتماعی وجود دارد که بر اساس یافته‌های بخش کیفی نیز این نتیجه به دست آمده است. بر این اساس متغیر گروه‌های مرجع بر سرمایه اجتماعی دانش‌آموزان تأثیر گذار می‌باشد. در مجموع میتوان گفت که نتایج هر دو بخش تایید کننده همدیگر و از متغیرهای تأثیرگذار بر گروه‌های مرجع دانش‌آموزان سرمایه اجتماعی با مولفه‌های مشارکت اجتماعی، اعتماد اجتماعی و روابط متقابل اجتماعی می‌باشد.

بنابراین برای اینکه بتوان دانش‌آموزان را به لحاظ اخلاقی و رفتاری کنترل کرد باید افرادی از این دو گروه هنرمندان و ورزشکاران را که به لحاظ اخلاق و رفتاری در وضعیت مطلوبی قرار دارند به دانش‌آموزان از طریق های مختلف معرفی نمود. زیرا هم به لحاظ وضعیت پوشش و هم رفتارهای اجتماعی دانش‌آموزان تابع این دو گروه مرجع باشند. بنابراین باید با برنامه ریزی های مدون، الگوگیری دانش‌آموزان از آنها را کنترل نمود. همچنین گروه همکلاسی‌ها نیز به عنوان سومین گروه مرجع قرار دارند که باید در این میان دانش‌آموزانی را که دارای وضعیت رفتاری و اخلاقی نامناسبی هستند کنترل کرد، تا الگوهای رفتاری نامناسب در مدارس کاهش یابد. در خصوص پایین بودن میزان اعتماد اجتماعی نیز این عدم اعتماد باعث عدم انتخاب اولیای مدرسه و معلمان و اعضای خانواده به عنوان گروه مرجع و الگوی اخلاقی و رفتاری می‌گردد که باید زمینه‌های ایجاد کننده این اعتماد پایین را مشخص و آنها را رفع نمود. همچنین افزایش مراودات بین خانواده‌های دانش‌آموزان، افزایش تعداد مشاوران تربیتی مدرسه و اعتماد سازی بین دانش‌آموزان با اولیای مدرسه مهمترین راهکارهای کاربردی به منظور افزایش سرمایه اجتماعی دانش‌آموزان دوره متوسطه مدارس تیزهوشان شهر تهران بوده است. بر این اساس و با این راهکارها به نظر میتوان بخشی از گروه‌های مرجع دانش‌آموزان را از هنرمندان و ورزشکاران که رفتار و اخلاق برخی از آنها و الگو برداری دانش‌آموزان از آنها باعث شکل‌گیری آسیب‌های فراوانی می‌گردد، را تغییر داد و یا حداقل الگوپذیری دانش‌آموزان را از آنها کاهش داد. پیشنهادهای زیر بر اساس یافته‌های تحقیق به دست اندرکاران و برنامه‌ریزان در سازمانهای مختلف کشور به طور کلی ارائه می‌گردد:

۱. با توجه به تأثیرگذاری بیشتر گروه همسالان به عنوان گروه مرجع نسبت به سایر گروه‌ها بر سرمایه اجتماعی دانش‌آموزان پیشنهاد می‌گردد که اولیای مدرسه و خانواده‌ها به منظور افزایش میزان سرمایه اجتماعی دانش‌آموزان در مولفه‌های اعتماد اجتماعی، مشارکت و روابط متقابل اجتماعی نسبت به گزینش دوستان و همسالان دانش‌آموزان و نظارت بر روابط آنها و انجام آموزش‌های لازم برای الگوگیری مناسب گروه‌های همسال از همدیگر اقدام کنند.

۲. با توجه به تأثیرگذاری هنرمندان به عنوان دومین گروه مرجع موثر نسبت به سایر گروه‌ها بر سرمایه اجتماعی دانش‌آموزان پیشنهاد می‌گردد والدین نسبت به معرفی هنرمندان دارای الگوهای رفتاری مناسب و

- بدون حاشیه به دانش آموزان اقدام کنند و اولیای مدرسه نیز در معرفی این گروه هنرمندان دارای ویژگی‌های اخلاقی و رفتاری مناسب با پخش فیلم‌های آنان و دعوت از آنان برای حضور در مدارس اقدام کنند.
۳. نسبت به برنامه ریزی‌های مدون و دقیق به منظور افزایش میزان سرمایه اجتماعی در بین دانش‌آموزان به ویژه در مولفه‌های مشارکت اجتماعی، اعتماد اجتماعی و روابط متقابل اجتماعی توسط آموزش و پرورش و مدیریت مدارس اقدام گردد.
۴. کارگاه‌های آموزشی با حضور صاحب‌نظران در حوزه‌های جامعه‌شناسی و روانشناسی به منظور معرفی و نحوه الگو برداری دانش‌آموزان از گروه‌های مرجع مفید و موثر در پیشرفت تحصیلی و آینده شغلی دانش‌آموزان برگزار گردد.
۵. جلسات سخنرانی به صورت دوره‌ای و با برنامه ریزی دقیق برای والدین دانش‌آموزان به منظور شناخت بهتر گروه‌های مرجع و زمینه‌های افزایش سرمایه اجتماعی دانش‌آموزان برای کاهش آسیب‌های احتمالی در زمینه پایین بودن میزان سرمایه اجتماعی و انتخاب نادرست گروه‌های مرجع توسط دانش‌آموزان برگزار گردد.
۶. اولیای مدرسه نسبت به معرفی گروه‌های مرجع مفید و مناسب برای الگو برداری صحیح توسط دانش‌آموزان در قالب جلسات سخنرانی و برخوردهای چهره به چهره اقدام نمایند. به طور مثال: ارائه الگوهای رفتاری معلمان و اساتید دانشگاه و چهره‌های ایثارگر به منظور افزایش اعتماد به این دسته از گروه‌های مرجع، جلوگیری از تضاد در حرف و عمل و کاربردی شدن آموزه‌های دینی در زندگی اجتماعی به منظور افزایش اعتماد اجتماعی به مسئولان تربیتی مدارس.
۷. دوره‌های آسیب‌شناسی به منظور شناخت بهتر گروه‌های مرجع مفید و گروه‌های مرجع زیان‌آور و باندهای خلافکار و ... در مدارس و ارتباط مستمر بین پلیس (علی‌الخصوص پلیس فتا) و مدارس در خصوص آگاه‌سازی دانش‌آموزان راجع به شناخت گروه‌های مرجع زیان‌آور جهت جلوگیری از مشکلات و معضلات اجتماعی جامعه.
۸. هماهنگی بین وزارت آموزش و پرورش و نیروی انتظامی جمهوری اسلامی تحت عنوان پلیس یار در مقطع متوسطه مشابه طرح همیار پلیس در ابتدایی به منظور نهادینه کردن امنیت اجتماعی و افزایش سرمایه اجتماعی در این مقطع تحصیلی حساس، که دانش‌آموزان نوجوان در تلاش کسب هویت جدید و الگویابی هستند.
۹. تشکیل انواع گروه‌های مرجع، چه درون مدرسه، گروه‌های مربوط به پژوهش و تحقیقات علمی و گردش‌های علمی، گروه‌تئاتر، گروه‌های ورزشی و و چه در بیرون از آن مانند گروه‌های حفاظت از محیط زیست و منابع طبیعی و که نه تنها موجب اعتماد دانش‌آموزان به مدرسه شده، بلکه متعاقباً به گسترش سرمایه اجتماعی یاری رسانند. تشکیل این گروه‌ها و انجمن‌ها و شرکت و عضویت در آنها چنان اهمیت دارد که پاتنام نشاط حاصل حضور در آنها را بیشتر از کسب مدرک دانشگاهی و یا دو برابر شدن درآمد می‌دانند.
۱۰. نتایج تحقیق به نهادها و ارگانهای مرتبط مانند آموزش و پرورش در مناطق مختلف شهر تهران و به طور کلی به وزارت ورزش و جوانان و آموزش و پرورش و نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران جهت هر گونه بهره‌برداری به منظور برنامه ریزی دقیق‌تر برای دانش‌آموزان ارسال گردد.

- آبرکرامبی، هیل و دیگران (۱۳۶۷)، فرهنگ جامعه شناسی، ترجمه حسن پویان، تهران، چاپخس.
- امیری، شیرین (۱۳۸۹). بررسی پیشرفت تحصیلی در گروه های جامعه سنجی، مجله روانشناسی، ش ۳۴، ۱۳۹-۱۵۰.
- الوانی، ر. (۱۳۸۲). بررسی علل و عوامل مؤثر بر دریافت حمایت اجتماعی از شبکه شخصی (روابط فردی). تهران: دانشگاه شهید بهشتی، پایان نامه کارشناسی ارشد.
- دلاور، علی. (۱۳۸۱). روش تحقیق در روان شناسی و علوم تربیتی، تهران: نشر ویرایش
- سراجیان، علی (۱۳۹۶)، مبانی جامعه شناسی جوانان، کرامت الله راسخ، تهران، نشر نی.
- رادمهر، حسین. (۱۳۹۰). سنجش انگیزش درونی و بیرونی پیشرفت و نگرش دانش آموزان مقاطع مختلف تحصیلی نسبت به مسایل آموزشی و سهم این متغیرها در تبیین پیشرفت تحصیلی آنان، فصلنامه نوآوری های آموزشی، ش ۱۸، ۲۰۲-۱۷۱.
- صبوری خسروشاهی، حبیب (۱۳۹۰) بررسی گروه های مرجع جوانان در شهر تهران، فصلنامه پژوهش اجتماعی، سال چهارم، شماره ۱۱.
- صدیق سروستانی، رحمت اله؛ هاشمی، سید ضیاء (۱۳۸۱) گروه های مرجع در جامعه شناسی و روانشناسی اجتماعی، فصلنامه مطالعات جامعه شناختی، پاییز و زمستان ۸۱، شماره ۲۰.
- عمید، حسن (۱۳۸۹)، فرهنگ فارسی، انتشارات اشجع، تهران.
- فایرین بار، جوزف. پی (۲۰۱۲) روانشناسی تعامل اجتماعی، خشایار بیکی و مهرداد نوبخت، تهران، ابجد.
- قاضی طباطبائی، محمود (۱۳۷۴)، تکنیک های خاص تحقیق، تهران، پیام نور.
- فرهودیان، رضا. (۱۳۹۶). نقش باورهای انگیزشی در رفتار کمک طلبی و پیشرفت تحصیلی دانش آموزان، پایان نامه دوره کارشناسی ارشد دانشگاه تهران
- کوزر، لوئیس (۱۳۷۹)، زندگی و اندیشه بزرگان جامعه شناسی، محسن ثلاثی، تهران، انتشارات علمی.
- محمد خانی، (۱۳۹۴)، «تأثیر سرمایه اجتماعی بر حکمروایی خوب شهری، مطالعه موردی: شهر قزوین»، پایان نامه کارشناسی ارشد، رشته مدیریت شهری، دانشگاه علامه طباطبائی.
- موسوی، میرطاهر، شیانی، ملیحه، (۱۳۹۴)، «سرمایه اجتماعی و سلامت اجتماعی مفاهیم و رویکردها»، تهران: انتشارات آگاه.
- نادری معتمد، مرتضی (۱۳۹۶)، جامعه شناسی خانواده، تهران، نشر دانژه.

منابع انگلیسی

- Adkins, Lisa (۲۰۰۵), »Social Capital: the Anatomy of a Troubled Concept«, Feminist Theory, No ۶ (۲): ۱۹۵-۲۱۱.

- Cote S, Healy, T. (۲۰۰۱) the Well-being of Nations. The role of human and social capital. Organization for Economic Co-operation and Development, Paris.
- Coven, J. (۲۰۰۴). Social capital in the creation of human capital. American Journal of Sociology, ۹۴: ۹۵-۱۲۰.
- Dawson, E. & Chatman, E. (۲۰۰۱) Reference Group Theory with Implication for Information Studies: A theoretical Essay, Florida State University: Tallahassee, Florida, USA.
- Ema KristinaDemir(۲۰۲۱), The role of social capital for teacher professional learning and student achievement, Educational Research Review, Volume ۳۳, June ۲۰۲۱, ۱۰۰۳۹۱.
- Putnam, R. D. (۲۰۰۳). Bowling Alone: The Collapse and Revival of America Community. New York: Simon & Schuster.
- Siu, K & Lopez, V.(۲۰۱۰). Intrinsic Motivation Inventory: translation and validation in Chinese women with urinary incontinence, International Journal of Urological Nursing. Vol۴. p۳۹-۴۶.
- Song Lijun (۲۰۱۵), Social capital, comparative reference group, and depression in two societies, Social Science & Medicine, Volumes ۱۳۶-۱۳۷, July ۲۰۱۵, Pages ۱۱۷-۱۲۷.
- Voltmer E, & Spahn C.(۲۰۰۹). Social support and physicians' health. Z Psychosom Med Psychother, ۵۵(۱):۵۱-۶۹.
- Wakefield SE, Poland B.(۲۰۰۵). Family, friend or foe? Critical reflections on the relevance and role of social capital in health promotion and community development. Social Science & Medicine ۶۰(۱۲):۲۸۱۹-۲۸۳۲